

Verslag van de eerste Brainstormsessie Science Café Overvecht

Tijd en plaats: Maandag 22 december 20:00-22:10,
Wijkbureau Overvecht, Zamenhofdreef 17 Utrecht.
Opmerkingen en toevoegingen zijn aangegeven in **groen** .

Aanwezig:

Ad Tourné, Harmen van der Woude, Jaap Kamminga, Janneke Luteyn, Liesbeth Maats, Yme Jan Jellema, Harm Schoonhoven

Afwezig met bericht van verhindering:

Jeroen Blokland, Joost Wegman, Ronald Teune

Inhoud

- 1) Kennismakingsronde
- 2) Doelgroep
- 3) Frequentie
- 4) Locatie
- 5) Kosten en sponsors
- 6) Publiciteit
- 7) Nieuwjaarsbijeenkomst Wijkbureau
- 8) Proefjes
- 9) Onderwerpen
 - 9.1) Vernieuwing in het techniekonderwijs
 - 9.2) Gezondheid in Overvecht
 - 9.3) Mijnbouw en gaswinning
 - 9.4) Big data en privacy
 - 9.5) Bijen in de stad
- 10) Deelname aan vervolgsessies / organisatie
- 11) Sluiting

1) Kennismakingsronde

Harm J. Schoonhoven

Opgeleid als theoretisch sterrenkundige. Werkzaam geweest bij de Stichting Film en Wetenschap in Utrecht en na de privatisering daarvan ruim 12 jaar bij het NOB (Nederlands Omroepproductie Bedrijf) in Hilversum en tenstote nog 2 jaar bij TNO Multimediatechnologie in Delft. Allemaal heel leerzaam. Daarna is hij met pre-pensioen gegaan en is inmiddels gepensioneerd. Woont al meer dan 35 jaar in Overvecht en is sinds september 2011 lid van de Wijkraad Overvecht.

Harmen van der Woude

Locatieleider bij Openbaar onderwijs Utrecht. Betrokken bij de Brede School Academie waar talentvolle basisschoolleerlingen worden voorbereid op een VWO opleiding. Betrokken bij het opzetten van techniek-classes.

Ad Tourné

Oud beleidsmedewerker van Cumulus Welzijn, Secretaris Bewonersplatform Overvecht.

Yme Jan Jellema

Econometrist. Is als student zeer betrokken geweest bij het verenigingsleven en heeft daar organisatorische vaardigheden opgedaan. Hij is geïnteresseerd in 17e en 18e eeuwse molens en volgt een opleiding tot assistent-molenaar. Yme Jan woont sinds 2012 in Overvecht.

Jaap Kamminga

Psycholoog met nadruk op methoden en statistiek. Beleidsmedewerker en projectleider bij de Fietsersbond.

Janneke Luteyn

Eerste lijns psycholoog. Zij is een boek aan het schrijven over de door haar ontwikkelde psychologisch methode, geeft daar cursussen over en kan als spreker bij Science Café Overvecht optreden. Heeft o.a. studium generale colleges van UU (Science Café Universiteitsmuseum) bezocht gecentreerd rond een thema (b.v. wraak) dat op een verrassende manier werd uitgewerkt. De functie als ontmoetingsplek was echter beperkt. Janneke woont al 30 jaar in Overvecht en is lid geweest van De Natuur- en Milieugroep Overvecht (NMO).

Liesbeth Maats

Wijkadviseur, Wijkbureau Overvecht, aanspreekpunt leefbaarheidsbudget (Het leefbaarheidsbudget wordt vervangen door het initiatievenfonds, maar zo ver is het nog niet.)

Jeroen Blokland

Netwerk 55+ Overvecht, Axioncontinu

Joost Wegman

postdoctoral researcher, hersenonderzoek

Ronald Teune

Repaircafé Overvecht

Alle tien deelnemers wonen en/of werken in Overvecht.

2) Doelgroep

Al tijdens de kennismakingsronde komt de vraag naar boven of het woord "science" in "Science Café Overvecht voor iedereen" terecht is dan wel dat een minder hi-brow benaming beter zou zijn. Dit probleem wordt erkend, maar zou pas beantwoord kunnen worden als duidelijker is wat geschikte onderwerpen zijn en wie de doelgroep vormen. De consensus is dat we ons niet kunnen richten op alle Overvechters. Er zijn voldoende iets hoger opgeleide Overvechters die belangstelling zullen hebben voor een Science Café Overvecht. Daaronder willen we uitdrukkelijk ook mensen meerekenen die een brede belangstelling hebben zonder formele hogere opleiding.

Science betekent natuurwetenschap, maar dat betekent niet dat een Science Café zich alleen zou mogen richten op techniek en beta-wetenschap. Ook het woord Café kan verwarring stichten. Het is wel zo dat Science Café een bekend begrip is - ook internationaal - hoe het ook wordt ingevuld.

Overvechters op HBO niveau worden als doelgroep genoemd.
Naast het informeren en debatteren willen we ook het onderlinge contact tussen de deelnemers bevorderen en daarmee de de band tussen de bewoners vergroten. Science Café Overvecht moet toegankelijk zijn en enthousiasmeren.

Voorkomen moet worden dat een onderwerp geprogrammeerd wordt waar nooit meer dan 10 mensen op af zullen komen. Veel hangt af van de wijze waarop een onderwerp gepresenteerd wordt. Zo is over muziekpsychologie een lezing te houden die ook mensen boeit die niets met muziek hebben. Om de grootste misverstanden te voorkomen kunnen we voorlopig de naam "Science Café Overvecht voor iedereen" hanteren.

De gekozen onderwerpen moeten verwondering wekken en fascineren. Het kan alledaagse zaken betreffen.

Opgemerkt werd dat het Repaircafé Overvecht ook een functie heeft als ontmoetingcentrum.

3) Frequentie

Vijf bijeenkomsten per jaar (om de 2 maanden, met zomerreces) wordt als optimaal gezien. Vaker is niet haalbaar, met twee of drie bijeenkomsten per jaar gaat de continuïteit verloren. In 2015 zullen hoogstens 4 bijeenkomsten georganiseerd kunnen worden.

Regelmaat (een van tevoren bekende agenda) kan de deelname bevorderen. Idealiter zou je de data van tevoren willen vastleggen, zodat die gepubliceerd kunnen worden. Bij voorbeeld om de andere eerste donderdag van de maand. Voorlopig lijkt dat niet haalbaar.

4) Locatie

Jeroen Blokland heeft 't Huis aan de Vecht (Costa Ricadreef 9, 3563 TA Utrecht) als locatie aangeboden. Een beamer en microfoon zijn aanwezig.

't Huis aan de Vecht ligt wel heel excentrisch. De openbare bibliotheek aan de Gloriantdreef ligt wat dat betreft veel gunstiger.

We gaan nog kijken wat daar mogelijk is. Het ZIMIC theater Stefanus is voor alsnog te duur.

5) Kosten en sponsors

De kosten voor het Science Café Overvecht kunnen heel laag zijn. Een zaal is beschikbaar om niet. Koffie en thee kan tegen vergoeding worden verstrekt of er kan een modus gevonden worden om consumptiebonnen te verstrekken aan de ingang.

De bewonerscommissie Experimentele Flats heeft daar goede ervaringen mee.

Voorgesteld wordt te polsen of men bereid is 1, 2½ of 5 Euro toegangsgeld te betalen. Anderen menen dat toegang altijd gratis moet zijn. Een vrijwillige bijdrage kan altijd gevraagd worden, maar van de opbrengst moet niet te veel verwacht worden.

Voor een bescheiden boekenbon voor de sprekers is waarschijnlijk wel een sponsor te vinden.

6) Publiciteit

Het grootschalig gebruik van flyers (A5 drukwerk) wordt als niet zinvol gezien. Ze worden slecht gelezen en het verspreiden is veel werk. Ervaring van de PvdA m.b.t. politiek café over de veranderende rol van woningcorporaties bevestigen dat: 500 flyers, dag tevoren verspreid, opkomst ongeveer 8 personen.

Voorkeur wordt gegeven aan digitale media en mond tot mond reclame.

U in de Wijk (RTV Utrecht) wil wel filmopnamen maken van een bijeenkomst van het Science Café, mits het onderwerp interessant genoeg is. Dat kan behoorlijk wat naamsbekendheid opleveren.

Verder kan van tevoren een persbericht verstuurd worden (AD, Utrecht Dichtbij etc.). Verspreiding bij studenten(flats) wordt genoemd.

Eén of twee maal per jaar zou meer bekendheid aan het Science Café gegeven kunnen worden.

7) Nieuwjaarsbijeenkomst Wijkbureau

Op de Nieuwjaarsbijeenkomst van het Wijkbureau in het ZIMIHC theater Stefanus (zondag 11 januari 2015 15:00-17:00, iedereen welkom) is omstreeks 16:00 plm. 10 minuten beschikbaar om iets te vertellen over de stand van zaken m.b.t. ons Science Café en één of twee proefjes te laten zien (door Harm Schoonhoven):

- Een demonstratie thermoelectrisch effect waarbij het temperatuurverschil tussen warm en koud water in electriciteit wordt omgezet, voldoende om een LED-lamp te laten branden. Daarbij is assistentie van twee kinderen uit het publiek nodig.
- Een slingerproef.

8) Proefjes

In plaats (of naast) een proefje uit te voeren tijdens een Science Café bijeenkomst, bij voorkeur een die iets met het onderwerp te maken heeft, kan ook gedacht worden aan een proefjesmiddag. Moeten we ons in dat geval richten op volwassenen of op kinderen? Dit hangt ook samen met de diepgang van de uitleg.

9) Onderwerpen

We zijn er niet toe gekomen één onderwerp aan te wijzen voor de eerste bijeenkomst. Dat is niet zo erg. We kunnen laten kiezen door onze achterban (e-mail naar ieder die aangegeven heeft op de hoogte te willen blijven en reacties afwachten).

Belangrijker is dat we een format gevonden hebben, namelijk per avond twee sprekers uitnodigen waarbij de een feitelijke achtergrondinformatie geeft en de ander meer een stelling inneemt en debat uitlokt. Het kan ook over twee verschillende maar gerelateerde onderwerpen gaan.

Meer sprekers tegelijk is lastiger te programmeren, vooral in het geval de datum al vaststaat. We willen ons daarom nu nog niet op een datum of datum-reeks vastleggen.

Hieronder zijn de vijf voornaamste onderwerpen die we besproken hebben verder uitgewerkt.

We kiezen niet voor een beperking tot techniek en beta-wetenschap.

Bovendien hebben veel 'harde' onderwerpen ook een psychologische component.

En we willen onderwerpen aansnijden die maatschappelijk relevant zijn.

Zie voor andere onderwerpen de lijst op <http://www.sciencecafeovervecht.nl/#onderwerpen>

9.1) Vernieuwing in het techniekonderwijs

Volgens een onderzoek van de UNESCO levert investeren in onderwijs een rendement op van wel 40%. De Nederlandse overheid wil techniekonderwijs stimuleren om in de toekomst de innovatie veilig te stellen.

- Naar een lerende economie, investeren in het verdienvermogen van Nederland

[2013-11-01_WRR_Naar_een_lerende_economie.pdf](#)

Een rapport van de Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid (422 pagina's).

- Kiezen voor Technologie, Actieplan Wetenschap en Technologie voor het primair en voortgezet onderwijs (15 pagina's)

[6557-PBT Rapport 'Kiezen voor Technologie' A4-SPREAD v7.pdf](#) van het Platform Bèta Techniek
<http://www.kiezenvoortechnologie.nl> .

- Nationaal Techniekpact 2020. Nederland telt mee in de wereld. Techniekpact moet de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt in de technieksector verbeteren en daarmee het tekort aan technisch personeel terugdringen.

In het Techniekpact staan concrete afspraken tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid. Website:

<http://techniekpact.nl>

- Gerrit Rietveld College: Wat is het Technasium? Zie de webste <http://www.gerritrietveldcollege.nl/algemeneinfo/Technasium/tabid/186/Default.aspx>
- De scholen worden gestimuleerd contact te zoeken met (regionale) bedrijven. Zie b.v. <http://www.shell.nl/nld/aboutshell/media-centre/magazine/jong-geleerd.html>
- De kinderen gaan meer projectmatig werken waarbij de creativiteit gestimuleerd wordt. Ook aan het presenteren van de projecten zal meer aandacht worden besteed.
- Vermeden moet worden dat dit onderwerp alleen interessant is voor ouders van kinderen in een bepaalde leeftijd of op een bepaald schooltype.
- Spreker: Harmen van der Woude.

Daarnaast roept het reken/wiskunde onderwijs vragen op.

- **Stelling:** De wiskundige vragen bij het pre-Mammoet toelatingsexamen VWO waren moeilijker dan de vragen bij het huidige eindexamen.

9.2) Gezondheid in Overvecht

Met de gezondheid is het in Overvecht slechter gesteld dan in andere wijken. Zie [VMU Utrechts gezondheidsprofiel 2.pdf](#)

- Presentatie van de feiten.
- Mogelijke oorzaken (bewegingsarmoede, opleidingsniveau, woonvorm).
- Wat wordt hieraan gedaan?
- Gezonde wijk Overvecht - Overvecht Gezond Zie de website: [gezonde-wijk-overvecht-overvecht-gezond](#)
- Speerpunten van het GG&GD beleid. Zie <http://www.utrecht.nl/volksgezondheid/>
- Besteed ook aandacht aan psychische gezondheid.

Overvecht is gebouwd in de 60-er en 70-er jaren v.d.v.e. toen asbest nog een geaccepteerd bouw materiaal was. Vaak zit dat er nog steeds.

- Hoe gevaarlijk is asbest? Komt het vrij bij renovatie?
- De asbestcrisis in Kanaleneiland in juli 2013.
- Verschillende soorten asbest, asbestose en mesothelioom (een vorm van longkanker).
- Asbest in historisch perspectief. Asbest was al in de Romeine oudheid bekend.
- Geleidelijke bewustwording van de gevaren van asbest met name voor arbeiders en omwonenden van de asbestindustrie.
- Asbest, Wonderstof en Sluipmoordenaar. Zie <https://gewina-tggngwt.library.uu.nl/index.php/gewina-tggngwt/article/viewFile/776/781>

Fijnstof wordt verspreid door gemotoriseerd verkeer.

- Fijnstof in Overvecht.
- Rol van de voornaamste verkeersader, de Noordelijke Randweg Utrecht.
- Hoe schadelijk is fijnstof en voor wie?
- Wegvangen van fijnstof door bomen en andere maatregelen.
- (Verkeers)technische maatregelen.
- Toekomstperspectief (electrische auto).

9.3) Mijnbouw en gaswinning

In de 16e eeuw zijn drie rijkgeïllustreerde boeken gepubliceerd over mijnbouw en aanverwante zaken, zoals het maken van buskruit.

- Georg Agricola, De Re Metallica, Zwölf Bücher vom Berg- und Hüttenwesen, Basel, 1556.
- Vannoccio Biringuccio, De La Pirotechnia, Siena/Venetië, 1540.
- anoniem handschrift, Das Buch von Bergbau, Schwaz (Tirol), 1556.
- 320 illustraties zijn beschikbaar als JPG-file met toelichting.
- Niet ver van Davos in Zwitserland ligt Silverberg, een oude lood- en zinkmijn. Foto's daarvan geven een

aardig beeld van een pre-industriële mijn.

- Een apart verhaal is de productie van salpeter, het voornaamste bestanddeel van buskruit, door de eeuwen heen. Zie b.v. het boek Salpeter van David Cressy.
- Spreker (met de nodige voorbereidingstijd): Harm Schoonhoven

Gaswinning in Groningen

- Zie http://nl.wikipedia.org/wiki/Aardgaswinning_in_Nederland en gerelateerde pagina's.
- Gronings aardgas draagt meer dan 2% bij aan ons BNP, maar het plaatselijk economisch effect is miniem of negatief.
- Geologie van Nederland met nadruk op de aardgasvelden.
- Oorsprong van aardgas en aardolie.
- Eigendomsrechten in Nederland (staatseigendom, Mijnwet van 1813). De NAM.
- Eigendomsrechten in de USA (particulier grondbezit/claim). John D. Rockefeller.
- Uitleg over de schaal van Richter met voorbeelden.
- Aardbevingen in Groningen. Aangerichte schade. Economische schade (onverkoopbare huizen). Te verwachten schade.
- Het aardgasveld van Slochteren omvat 2700 miljard m³ over een oppervlak van circa 900 km². Het gas staat onder een druk van ruim 600 bar. Dat betekent dat bij uitputting van het gasveld de bodem 5 meter kan dalen.

Schaliegas kan een in dit kader een derde onderwerp zijn.

9.4) Big data en privacy

Data mining is het geautomatiseerd analyseren van grote hoeveelheden gegevens.

Dit kan b.v. gebruikt worden voor gerichte advertenties, en raakt daarmee direct aan de privacy-problematiek, of kan met geanomiseerde gegevens werken.

- Berucht is het geval waarin een tienermeisje van een warenhuis plotseling allerlei aanbiedingen krijgt voor babyspulletjes. Haar zwangerschap, die ze verzwegen had voor haar familie, was afgeleid uit haar aankopen, zoals reukloze shampoo.
- Door sleutelwoorden uit miljoenen twitterberichten te filteren of de zoekopdrachten op Wikipedia te analyseren is het verloop van een griep epidemie te volgen en waarschijnlijk zelfs te voorspellen.
- Mogelijke spreker: Prof. Wessel Kraai (TNO/KUN).

Anderszijds kunnen bedrijven of (wetenschappelijke) instellingen ook internetgebruikers inschakelen om problemen op te lossen, al dan niet tegen betaling.

• Amazon Mechanical Turk (MTurk) is een website van Amazon.com, waarbij taken die computers niet uit kunnen voeren, zoals het beschrijven van foto's, door mensen worden uitgevoerd. Dat gebeurt over de gehele wereld, ook in b.v. India. Op de website komen aanvragers van taken en mensen die het uitvoeren bij elkaar.

- Seti@Home

SETI (Search for Extraterrestrial Intelligence) heeft tot doel intelligent buitenaards leven te ontdekken door (ruis)signalen van radiotelescopen te analyseren. Er zijn voldoende gegevensstromen beschikbaar. Deelnemers aan Seti@Home stellen een deel van hun computertijd beschikbaar om deze te analyseren. De rekenkracht van het grote aantal PCs dat zo beschikbaar komt is vergelijkbaar met een supercomputer tegen een fractie van de kosten.

- Er is ook een dergelijk initiatief om de tertiaire structuur van eiwitten te bepalen. [Fold.it](#)
- De Hubble Space Telescope heeft een gigantisch aantal melkwegstelsels gefotografeerd. De classificatie daarvan wordt door vrijwilligers ter hand genomen. Veel astronomische databases zijn publiek toegankelijk om in te grasduinen.

Privacy, het internet en databestanden.

- Wie leest er mee met uw e-mail berichten?
- Wat laat een zoekopdracht of het bezoek van een website achter op uw computer.
- Wat laat die zoekopdracht of het bezoek aan een website achter bij anderen.

- Hoe herken je spam-mail (phishing, social engineering). Psychologie!
- Elektronisch patientendossier. Wie heeft daar toegang toe?
- Voorbeelden van identity theft en de problemen die dat oplevert.
- Slimme electriciteitsmeters. Het gevaar van function creep.
- Een recente ontwikkeling is e-health waarbij je "gezondheid" continu gemonitord wordt.

Misschien kun je zo een epileptische aanval of psychose voorspellen, maar hulp biedt e-health daarbij niet altijd.

Beveiliging van uw computer Een (Windows) PC die zonder bescherming op het internet wordt aangesloten is waarschijnlijk binnen 30 seconden besmet met een virus.

- Bits of Freedom organiseert privacycafés. <https://privacycafe.nl/>

Bij het Privacy Café leer je je persoonlijke gegevens te beveiligen. Zie het als digitale zelfverdediging. Dit is een interessant initiatief, maar als zodanig voor Science Café Overvecht te hoog gegrepen. Wellicht kunnen zij wel een spreker leveren.

9.5) Bijen in de stad

Er zijn meer dan 20000 soorten bijen. De bekendste zijn de honingbij en de (solitaire) wilde bij.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Honingbij>

Alle bijen zijn nuttige insecten en zijn onmisbaar voor de bevruchting van vele planten en (fruit)bomen. Zonder bijen geen voedsel.

- Maar bijen hebben tegenwoordig veel last van parasieten en landbouwgif.
- In Overvecht worden bijen gehouden op de Natuurtuin aan de Vancouverdreef. <http://www.utrecht.nl/natuur-en-milieucommunicatie/natuurtuin-klopvaart/>
- Ook elders in Utrecht worden in de stad bijen gehouden. Zoals aan de Croeselaan(?) en de Vechtdijk. **Stadsboerderij Gagelsteede heeft een aanvraag omgevingsvergunning ingediend voor het bouwen van een bijenstal (HZ_WABO-14-29970).**
- De Bijeneter (Merops apiaster) is een tropische vogel, die overigens ook in De Bilt gezien is. Hij leeft van (stekende) insecten waarvan hij de angel verwijderd door zijn prooi tegen een tak te wrijven. Hij leidt mensen naar wilde bijennesten waar hij zelf niet bij kan. De mens krijgt de lekkere honing, de bijeneter de lekkere bijen.
- Het houden van honingbijen was al in de oudheid bekend. Homerus Ilias 2:87vv, Vergilius Georgica boek 4, Plinius de Oudere Naturalis Historia boek 11. Zie Amphora Jaargang XXXIII, Nr 4, dec. 2014.
- De steek van een bij (of wesp) is pijnlijk, maar sommige mensen zijn allergiech voor bijengif. Dit betekent dat hun afweermecanisme te fel reageert. Dit kan levensbedreigend zijn.
- Ook mensen die niet allergisch zijn kunnen een panische angst voor bijen (en wespen) ontwikkelen.
- Lezingen over bijen en bijenteelt worden verzorgd door de Bijenhouders Vereniging Utrecht en omgeving. <http://www.bijenverenigingutrecht.nl>
- De mogelijkheid van een fotowedstrijd of kunstproject bij dit onderwerp wordt genoemd.

10) Deelname aan vervolgsessies / organisatie

Niet alle aanwezigen willen/kunnen zich committeren om mee te blijven werken aan het Science Café. Ieders beschikbare tijd is beperkt. Verwacht mag worden dat na een eerste bijeenkomst zich nog mensen aan zullen melden om mee te helpen (presentieelst rond laten gaan).

11) Sluiting

Omstreeks 22:10 herinnert Liesbeth Maats ons aan de tijd. Er zijn geen onderwerpen voor de rondvraag. De intentie wordt uitgesproken om in begin 2015 weer bij elkaar te komen. Er wordt geen datum vastgelegd. Contact wordt onderhouden per e-mail.

Conceptversie 2014-12-27
Webversie 2015-01-10